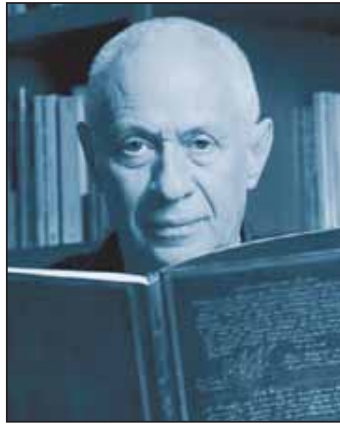

SCRIITORI PE DIVAN

Vasile Dem.
Zamfirescu

Mister și tăcere la Blaga

Astăzi, un copil care pînă la patru ani nu rostește nici măcar „mama“ și „tata“ ar fi suspectat de autism. Noroc că Blaga a trăit în alte timpuri și a evitat sumbra suspiciune. Blaga însuși a încercat să explice „fabuloasa absență a cuvîntului“, dar nici el, nici vreun exeget nu au încercat să pună în legătură uimitoarea situație cu opera sa. Susțin că atracția lui Blaga pentru mister – atît în poezie, cît și în filozofie – provine, în primul rînd, din această tăcere inițială.

Locul misterului în creația blagiană este unul central. Cunoscutelor versuri „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii / . . . eu cu lumina mea sporesc a lumii taină“ le corespunde, în filozofie, „minus cunoașterea“ care nu atenuază, ci potențează misterul. Mai mult, în ontologie, misterul existențial principal, numit de Blaga „Marele Anonim“, se apără de cunoașterea individuală printr-o sumă de factori izolatori, ce alcătuiesc „cenzura transcendentă“, producătoare de mistere regionale. Aceste mistere care ne întîmpină pretutindeni, nu provin, spunem, dintr-o opțiune spirituală, ci dintr-una sufletească, și anume a sufletului inconștient.

Dar mai întîi, explicațiile pe care le dă Blaga surprinzătorului său mutism de la începutul vieții. Prima, care sună destul de convingător și de psihanalitic, în același timp, atribuie mult prea prelungita tăcere unui refuz de a părăsi perfect protejată stare embrionară și de a se acomoda lumii. Partea ei slabă este că nu ne spune de ce viața era atît de dificilă pentru micuțul Lucian, încît el ar fi preferat să fi ră-

mas sau să se întoarcă în uter. A doua, mult mai inconsistentă, invocă o „nefirească luciditate“ ce i-ar fi impus refuzul de a accepta, odată cu logosul, păcatul originar al omului.

Ipoteza pe care o avansează utilizează cunoștințele psihanalitice despre copii proveniți din familii numeroase. Ca mezin într-o fratrie de nouă membri, Blaga va fi fost, fără îndoială, neglijat de mama sa. Deși amintirile scriitorului nu păstrează urmele conștiente ale frustrării afective, există cîteva fapte care atestă poziția sa dificilă în ierarhia emoțională a familiei. În primul rînd, proiectul de a fi dat spre adopție la vîrsta de 13 ani (după ce rămăsese orfan de tată) unei verișoare. Proiectul a fost pînă la urmă abandonat, dar „mama, la strîmtoare, aproape că m-ar fi cedat“, mărturisește Blaga. Pe lîngă împovărarea pe care va fi adus-o ca al nouălea copil, Blaga se pare că și-a „dezamăgit“ părinții cu masca sa „bătrînicioasă“, neputînd umple golul lăsat de moartea fermecătoarei sale surori Lelia, care căzuse victimă unui stupid accident casnic.

Este de presupus că, pentru a supraviețui psihic în condiții atît de aspre, viitorul scriitor a dezvoltat naive strategii eficiente. Tăcerea încăpățînată trebuie să fi fost una dintre ele. Alta a constat într-o dezvoltare fizică dizarmonică. Ambele au atras asupra sa atenția îngrijorată a întregii familii, dar mai ales a mamei sale, care s-a străduit în repetate rînduri să-l convingă să vorbească. A reușit tîrziu, după o vizită la medic, al cărui verdict a fost ferm: „Băiatul e întreg“. Blaga a rostit primele propoziții cît se poate de corect – ceea ce atestă că, de fapt, știa să vorbească –, dar ținîndu-și mîna, rușinat, peste ochi. Să fie această „rușine“ expresia sentimentului că vicleșugul său a fost dat în vileag de diagnosticul fără echivoc al medicului? Se prea poate. Mai important este că situația sa existențială l-a constrîns pe Blaga să creeze pentru ceilalți și pentru sine, prin tăcerea sa, un mister aproape insondabil. Din această opțiune a începuturilor par să fi derivat două orientări ce i-au marcat întregul destin. Prima, minoră și neinteresantă cultural, ar fi disponibilitatea de a rezolva situațiile dificile de viață prin strategii ale evitării, pe care Blaga însuși le numește la un moment dat „potlogării“ (de tipul maladiilor imaginare care să-l scutească de școală). Cea de-a doua, de majoră relevanță culturală, este cercetarea misterului.